

הקדמה:

שלום לכולם וברוכות הבאות לעיניים על עזה, ההתכנסות היומית שלנו שהיא חיבור של מחאה ולמידה. היום אנחנו מארחות את ד"ר לינה קאסם, רופאת משפחה מטמרה, ויושבת ראש רופאים לזכויות אדם. היא תדבר איתנו היום על מערכת הבריאות בעזה וההרס של מערכת הבריאות בעזה. אני מזכירה לינה תדבר במשך 8-10 דקות ואחר כך נשאיר זמן לדיון קצרצר. מי שרוצה לשאול שאלה מוזמנת לכתוב בצ'אט גם במהלך ההרצאה וגם בסוף ההרצאה ואני אקריא את השאלות ללינה. לינה תודה רבה שבאת והצטרפת אלינו היום.

הרצאה:

שלום, צהרים טובים לכולם ותודה רבה על ההזמנה ועל היוזמה בכלל של "עיניים על עזה", באמת יוזמה מבורכת. זה קצת לא הוגן שביקשתם ממני לדבר על נושא כל כך רחב ב-10 דקות. יש המון המון מה לדבר על מערכת הבריאות בעזה בימינו. אני אתחיל בטקסט שכתב חברי סלאח חאג' יחיא שהוא מנהל המרפאה הניידת של רופאים לזכויות אדם. בדרך כלל היינו הולכים פעם בחודשיים לעזה להגיש סיוע רפואי ולהיות שותפים להכשרת צוותים. משם באה ההיכרות שלנו בעצם עם מערכת הבריאות בעזה. בעצם הכרנו עוד לפני השביעי באוקטובר מערכת בריאות שסבלה מחוסר משמעותי בצוותים רפואיים שהיו מנועים מלצאת לקבל הכשרות מחוץ לעזה, מתרופות, מצידוד רפואי. וכמובן שאי אפשר להשוות למצב כרגע. סלאח כתב: "בשבוע שעבר שישאל הפציעה ישראל את ביתו של ד"ר מרוואן אסולטאן והרגה אותו ואת משפחתו. הוא נהרג יחד עם אשתו, בתו, חתנו, אחותו ואחייניתו. לפי הדיווחים גופותיהם הגיעו לבית החולים מרוסקות. 17 בני אדם נהרגו באותה תקיפה. אנחנו הכרנו את ד"ר אסולטאן. נפגשנו איתו במספר משלחות רפואיות ששלחנו לעזה. הפגישה האחרונה הייתה ביולי 2023 בבית החולים האינדונזי, המקום שהוא הקדיש את חייו להקים, לנהל ולהגן עליו. דיברתי איתו ארוכות אז. הוא היה שקט, עדין, צנוע, ממוקד כולו ברווחת המטופלים ומסור לעבודתו. ד"ר אסולטאן היה מהרופאים הבכירים והמשפיעים ביותר בתחום הרפואה ברצועת עזה. מומחה לקרדיולוגיה לרפואה פנימית, אחד משני הקרדיולוגים היחידים בצפון הרצועה. נושא הבורד הירדני בשתי התמחויות, מרצה לרפואה באוניברסיטה האסלאמית וחבר במועצת מומחים מרחבי העולם הערבי. הוא היה גם דמות מפתח בהכשרת רופאים לצנתורים ובהובלת הבחינות להסמכת רופאים ברפואה פולשנית. הוא היה אחד משני הקרדיולוגים היחידים בצפון עזה. חברי ד"ר מוניר אלבורש שדיבר איתי בזמן שהיה בבית האבל של משפחת אסולטאן סיפר: 'הם לא הרגו רק רופא הם הרגו מדען. זו לא הייתה טעות זה היה הרג ממוקד. הוא עבר דירה אחרי שביתו נהרס. כיונו עליו ישירות וטיווחו בו ובמשפחתו. הוא היה בדרגת הידע הגבוהה ביותר שיש לנו ברצועה. אין לנו עוד אנשים כאלה'. ברגע הזה נשאר רק קרדיולוג אחד בצפון כול'. ד"ר אסולטאן הקדיש את חייו ללמד, להכשיר, לחנך דור חדש של רופאים ורופאות. הוא השקיע את כל מרצו בבית החולים האינדונזי ובחר להישאר בו גם תחת הפגזות איומים ישירים על חייו. כשהמבנה הופץ וחדל לתפקד, כוונו החולים פעם אחת לבית החולים כמאל עדואן, ופעם נוספת לאל-עוודה. וכל פעם ד"ר אסולטאן וצוותו שיקמו את המקום מחדש. החל בצידוד או במיטות. הכל כדי לאפשר תפקוד רפואי ולא מינימלי עבור תושבי הצפון, במיוחד כשבית חולים כמאל עדואן עצמו הושבת. גם כשבית החולים האינדונזי לא היה פעיל ד"ר אסולטאן המשיך לטפל. הוא ארגן תחנות לסיוע ראשוני בשכונת ג'אעיה ובשייח רדואן ולעתים גם בבתי פרטיים, במתנסים וגם ובכל מבנה שיכול להפוך למקום שאפשר להציל בו חיים ולרפא. הם כל הזמן נדרשו לפנות, כל הזמן לאלתר מחדש, אבל הוא לא עזב ולא הוריד את החלוק".

מאז תחילת המלחמה נהרגו מעל ל-1580 אנשי צוות רפואי בעזה. אחרים נעצרו, עונו והוצאו להורג. מערכת הבריאות בעזה לא קרסה, אלא פורקה באופן שיטתי ומכוון, ושותפים בכך כל מי שהוגים את התוכניות, נותנים את הפקודות, מבצעים אותן ושותקים למראה התוצאות. מה שאנחנו רואים בעצם שסיפורו של ד"ר אסולטאן הוא סיפור המתקפה המכוונת והשיטתית על מתקני הבריאות בעזה מהיום הראשון למתקפה הזאת. זה בעצם מהווה עוד כלי לרצח העם שמתבצע כרגע בעזה, שמצטרף להפצצות, להרעבה ולגירוש. ישראל הבינה מהיום הראשון שאם אין מערכת בריאות מתפקדת אין סיכוי שהאוכלוסייה בעזה תשרוד. ולכן מערכת זו הפכה למטרה. מאז השביעי באוקטובר אנו עדים לדפוס חוזר, לשיטתיות בממדים חסרי תקדים. אנחנו מדברים על הרס על חורבן שהביאו לכניסה מלאה שגרמה להגדלה ניכרת במספר הקורבנות ששילמו בחייהם. וזה נעשה בכמה דרכים. גם פגיעה ישירה של בתי החולים מהקרקע, מהים, מהאוויר. גם פלישה של כוחות הצבא. זאת אומרת, ראינו את הדפוס הזה של מצור על בית החולים שמנעו גם הכנסת סיוע רפואי ומים ומזון וחשמל ודלק, דבר שגרם בעצם למצב שבו בית החולים לא יכול לתפקד, וגם לפלישה ישירה של כוחות הצבא, כמו שראינו אחרי המצור הוראת פינוי של בית חולים, א-שיפא, אל-אעוודה, כמאל רדואן, והאינדונזי, נאצר וכולי' גם הפצצות ראינו ישירות.

ממש *targeting*, להפוך למטרה את הצוותים הרפואיים. צוות רפואי בעזה היום הוא גורם סיכון לרצח, למעצר, להפצצה של הבית ומקרה איסולטאן הוא לא היחיד. אנחנו ראינו את ד"ר עלאא אל-נג'אר נאסר שאיבדה תשעה ילדים, כשבעלה ותשעה מילדיה נהרגו בהפצצה על הבית. אנחנו ראינו גם את ההרג של 15 הפרמדיקים שנהרגו בדם קר כשהלכו להציל חיים.

ו[יש גם] מעצר של רופאים. אנחנו נכנסנו לבתי הכלא וגבינו עדויות מצוותים רפואיים שנעצרו מעזה, והם סיפרו לנו שבמעבר מהצפון לדרום החיילים עצרו אותם, וברגע שידעו שהם רופאים הם פשוט לקחו אותם ונתנו לאחרים להמשיך. רק עצם היותך רופא זה כבר עילה למעצר, לעינויים. וראינו שצוותים רפואיים גם מתו במהלך הכליאה שלהם במתקני הכליאה של ישראל תחת עינויים והזנחה מאד משמעותית, כמו ד"ר עדנאן אלבורש וד"ר איאד אל-רנטיסי. רק כדי לסבר את האוזן, אנחנו מדברים על 720 מתקנים רפואיים שתקפו, על 1580 אנשי צוות רפואי שנהרגו, 360 עצורים שמהם 180 עדיין כרגע מוחזקים בשבי. הבעיה היא שהמידע המדויק אינו זמין בגלל שישיראל מסרבת לתת את המידע. יש 186 אמבולנסים שהותקפו.

לגבי המחסור הקיים היום, במאי 2025 47% מהתרופות החיוניות חסרות ברצועת עזה, 65% מהמוצרים המתקלים. מתוך 1006 פריטים רפואיים 649 לא זמינים, במיוחד למשל דברים שאנחנו צריכים לציוד של ניתוחי לב, 100% חסר; לניתוחים אורטופדיים, 87% חסר; לטיפול עיניים, 86%; לדיאליזה, 57%. בעצם זה מצב שבו מחסור מאד משמעותי שלא מאפשר טיפול והצלת חיים. נכון לעכשיו משרד הבריאות בעזה מדבר על יותר מ-56,000 הרוגים בתקיפה צבאית ישירה, שמהווים כ-2.5% מאוכלוסיית רצועת עזה. מדברים על ממוצע של 90 בני-אדם ביום, כולל 28 ילדים ו-15 נשים. הנתונים האלה מדברים על יותר מ-15,000 ילדים שנהרגו. מומחים ערכו הערכות שונות לגבי מספר ההרוגים העקיף. יש את המספר הישיר מהפצצות שהוא ידוע, ויש את ההשלכות של ההתקפה על מערכת הבריאות והכניסה שלה. העריכו כמה הרוגים בסך הכל ימותו, ומדברים היום על הערכות בין 180,000 ל-200,000, וזה בגלל העדר טיפול רפואי, בגלל הרס מערכת הבריאות, בגלל העדר מערכת מים נקיים ויכולת החקלאות, בגלל רעב, בגלל התפרצות מחלות זיהומיות ומחלות כרוניות שאינן מטופלות. זאת אומרת מחלות לב, סרטן, דיאליזה, מחלות כליות. ואנשים שמחכים חודשים לפינוי. זה גם עוד כלי שגרם להכפלה, להגדלה מאד משמעותית במספר ההרוגים: הרבה אנשים מחכים לפינוי בשביל לקבל טיפול רפואי מחוץ לרצועת עזה. ומאז כיבוש מעבר רפיח במאי 2025, ישראל מונעת פינוי מטופלים, ואנשים מתים תוך כדי המתנה לקבלת טיפול. ועוד נתון מעניין ומזעזע שתוחלת החיים בעזה בשנת 2024 ירדה מ-75 ל-41. זה באמת נתון נוראי.

מעבר להרג ההמוני של האוכלוסייה בעזה יש אלפי ניצולים שסובלים מנכויות מתמשכות. יותר מ-4000 ילדים בעזה עברו לפחות כריתה אחת של גפה, מה שהופך את הקבוצה הזו לגדולה ביותר בהיסטוריה המודרנית. אני לא אעבור על המספרים. אנחנו מדברים על פחות מ-17 בתי חולים שמתפקידים באופן חלקי כרגע מתוך 38 בתי חולים; מכשירי סיטי ירדו מ-19 ל-7; אפס מכשירי MRI, זאת אומרת שאין יותר יכולת אבחונת. מעבדות פתולוגיה, מעבדות בדיקות דם כמעט ולא קיימות ברצועה. זאת אומרת שהיכולת האבחונת ירדה כמעט לאפס. אני רוצה אני לציין אוכלוסייה מיוחדת שנפגעה מהמתקפה על מערכת הבריאות, הפגיעה הגופנית והנפשית החמורה בנשים פלסטיניות לבשה צורה מגדרית מובהקת, והכל הוחמר בגלל תנאי העקירה, המצור והקריסה הרפואית. נכון למאי 25 לפחות 50,000 נשים הרות לא קיבלו טיפול טרום לידתי סדיר או גישה ללידה בטוחה. יותר מ-130 תינוקות נולדים מדי יום בתנאים ללא ציוד סטרילי או כוח אדם מיומן. עלייה חדה בלידות מוקדמות, זאת אומרת כל הסיבוכים המיילדותיים, הפלות ומשקל לידה נמוך, מיוחסים לטראומה, תת-תזונה וחוסר בתרופות בסיסיות. זה משקף בעצם פגיעה שיטתית בבריאות הרבייה. נשים גם מנועות מגישה לאמצעי מניעה. וזה מונע מהן לנהל את הרבייה שלהן. אני רוצה להגיד שזה לא מקרי. זו תוצאה צפויה של תנאים מערכתיים ומדיניות מכוונת. ועל פי הפסיקה הבינלאומית אנחנו יודעים שזנזק גופני ונפשי חמור שנגרם לחברי קבוצה מסוימת עם השפעות לא פרופורציונליות על נשים תוך הפרה בוטה של אמנת הג'נוסייד.

כל זה קורה לנוכח השתיקה הרועמת של הרופאים ישראלים ומערכת הבריאות בישראל, שרואים מה קורה לעמיתים שלהם ברצועת עזה, [במרחק] שעה וחצי נסיעה מתל אביב, זאת אומרת לא רחוק. אנחנו ראינו איך כולם גינו את הפגיעה הישירה, שזה גם פשע, של בית החולים סורוקה. אין ספק שזה פשע. בית חולים אמור להיות תחת הגנה מיוחדת לפי החוק הבינלאומי. אבל לשמוע את בן גביר מדבר על פשע המלחמה כאשר [לאורך] כל השנה וכל תקופת המלחמה אף אחד לא דיבר בעצם על תקיפת בתי החולים והפגיעה במערכת הבריאות בעזה, גם מתוך מערכת הבריאות הישראלית, כולל שתיקה נוראית ואפילו התגייסות מלאה לאג'נדה של המלחמה, של ההרס, של החורבן, עם התעלמות מלאה ממה שקורה במערכת הבריאות בעזה, זה דבר מקומם ומאכזב. נורא קשה להיות רופא בתוך המערכת הזאת בימינו.